

Minna Maijala

(Epä)kriittisten editioiden kritiikkiä Tekstikriittiset editiopäivät 3.–4.12.2009

Kirjallisuudentutkimuksen valtakunnallinen tutkijakoulu järjesti joulukuussa 2009 yhdessä SKS:n Edith – suomalaisen kirjallisuuden kriittiset editiot -yksikön sekä pohjoismaisen NCMS-keskiaikatutkimusverkoston kanssa kaksipäiväisen työpajan, jonka vetäjäksi kutsuttiin tekstikritiikin alan konkari David C. Greetham. Työpajaan osallistuivat keskeiset suomalaiset tekstikriittiset tutkijat ja hankkeet. Edithin lisäksi mukana olivat SLS:n Zacharias Topelius Skrifter, Anders Chydeniuksen Kootut teokset -hanke, Digital Editions for Corpus Linguistics (DECL) sekä tutkijoista Mari Hatavara, Minna Maijala, Teemu Manninen, Hanna Karhu ja Veijo Pulkkinen.

Professori D. C. Greetham johtaa englannin ja keskiajan tutkimuksen sekä digitaalisen teknologian ja pedagogian tutkijakouluja New Yorkin City Universityssä. Hän perusti monitieteisen tekstuaalitieteiden yhdistyksen Society for Textual Scholarship jo kolmekymmentä vuotta sitten ja toimi pitkään yhdistyksen julkaisun *Text: An Interdisciplinary Annual of Textual Studies*, nykyisen *Textual Cultures* -lehden edeltäjän, yhtenä päätoimittajana. Hän on julkaissut useita merkittäviä tekstikriittisen alan perusteoksia, kuten *Textual Scholarship: An Introduction* (1994), *Textual Transgressions: Essays Towards the Construction of a Bibliography* (1998) ja *Theories of the Text* (1999), sekä toimittanut antologiat *Margins of the Text* (1997) ja *Scholarly Editing: A Guide to Research* (1995).

Työpajan työskentelymuotona oli ensisijaisesti vapaa keskustelu. Ensimmäisessä istunnossa suomalaiset hankkeet ja tutkijat esittelivät työtään ja siinä esiin nousseita haasteita professori Greethamille. Konkreettisten editiohankkeiden käytännön kysymysten sijaan keskustelu ajautui kuitenkin nopeasti alan metodisiin ja teoreettisiin kysymyksiin, jotka selvästi kiehtoivat Greethamia jo hänen omien tutkimusprojektiensäkin vuoksi. Viime vuosina häntä ovat erityisesti kiinnostaneet tekstuaalinen kontaminaatio, keskeneräisen teoksen sekä tekstuaalisen virheen käsitteet. Hänen tuorein teoksensa on *Pleasures of Contamination. Evidence, Text, and Voice in Textual Studies* (2010).

Suljettujen ovien takana käydyn työpajakeskustelun lisäksi Greetham piti editiopäivien yhteydessä yleisöluennon, jonka hän oli otsikoinut ”A Critique of (Un)Critical Edition”. Luennossaan hän kävi lävitse tekstuaalitieteiden ja kriittisten editioiden metodisten kysymysten historiaa. Yleisöluennolla samoin kuin työpajassakin kiinnostavinta antia olivat Greethamin pitkään alan kokemukseen perustuvat kriittiset arviot

editioiden tekemisestä ja alalla vallitsevista, toisinaan dogmaattisistakin, metodeista. Greethamin mukaan ei voi olla olemassa lopullista, defnitiivistä editiota. Editioita on tehtävä eri aikojen tarpeisiin, ja erityisesti ajan tarpeiden tulee näkyä selityksissä, koska lukijan ymmärryksen taso muuttuu. Se, mikä oli ymmärrettävää aikalaislukijoille, ei enää välttämättä avaudu tuleville sukupolville, ja kriittisten editioiden mahdollisuus on toimia kadonneen tiedon ja jo unohtuneiden kulttuuristen koodien välittäjänä.

Työpajan oheislukemistoonkin kuuluneessa esseessään “Uncoupled. Or, How I Lost My Author(s)” (*Textual Cultures* 3.1, 2008) Greetham käy läpi henkilökohtaista suhdettaan kirjailijoihin, joiden tekstikriittisten editioiden parissa hän on työskennellyt. Etenkin angloamerikkalaisen tekstikriitiikin parissa työskentelevien kesken on tyypillistä, että tutkijat löytävät tutkimuskohteistaan oman ”isähahmonsa”, kuten Greetham ilmiötä kutsuu. Greetham itse on kuitenkin ollut uskon omille tutkimuskohteilleen ja löytänyt jatkuvasti uusia kiinnostuksen kohteita. Hän kuitenkin korostaa tekstikriitikon henkilökohtaista panosta. Jokaisen tekstikriittisen edition kohdalla on hänen mukaansa kyse editoriaalisesta hybriksestä. Kaikki kriittiset, toimitukselliset päätökset ovat viime kädessä riippuvaisia teoksen toimittajasta itsestään, eivät dogmaattisista periaatteista.

David Greetham itse sijoittuu tekstikriittisellä kentällä ääripäiden väliin. Teoksissaan hän on pyrkinyt esittelemään kattavasti erilaisia tekstikriittisiä teorioita ja lähtökohtia sekä tarkastelemaan kriittisesti niiden suhteita toisiinsa. Työpajan keskustelussa tuli vahvasti läpi hänen oma tapansa lähestyä tekstikriittisiä pulmia ja kysymyksiä tuoreesti, ilman sitoutumista tiettyyn metodiikkaan tai teoriaan. Hän on ennemminkin kiinnostunut kaikkia dogmaattisia lähtökohtia murtavista peruskysymyksistä kuten siitä, mistä tiedämme, mikä on kirjailijan todellinen tyyli tai milloin teosta voidaan pitää yhteistyön tuloksena.

Greetham nosti esiin mielenkiintoisia kysymyksiä näytelmien tekstuaalisuudesta. Shakespearen näytelmien esitykset kestivät noin kaksi tuntia, joten painetut versiot ovat aivan liian pitkiä esitettäväksi. Mitä siis jätettiin esityksistä pois – kaikki runollisuusko? Hänen mukaansa on myös huomattava, että näytelmäkirjailijat, kuten Marlowe ja Shakespeare, saattoivat kirjoittaa repliikkejä tiettyjen tuntemiensa näyttelijöiden suuhun sopivaksi, ja tämä näky repliikkien tyyliin. Näytelmät ovatkin tekstien keskeneräisyyteen, virheisiin ja sosiaalisesti vaikuttuneen tyyliin liittyvien Greethamin ajatusten kannalta hedelmällistä aineistoa. Hän käytti myös useita musiikillisia esimerkkejä, joiden kautta kävi havainnollisesti ilmi hänen ajatuksensa epätäydellisestä teoksesta.

Suomalaisten kriittisten editioiden kannalta on tärkeää saavuttaa keskusteluyhteys pitkään alalla olleiden toimijoiden kanssa, koska oma historiamme kriittisten editioiden tekemisessä on katkonainen ja nykyisessä laajuudessa varsin lyhyt. D. C. Greethamin pitämä keskustelutyöpaja koettiin hyväksi avaukseksi tällä saralla ja samankaltaisia yhteisöllisiä työskentelytapoja ja yhteyksien luomista pyritään jatkossa kehittämään lisää.